

kultura kao bojišnica

DEAN DUDA

Kulturalni studij - ishodišta i problemi

AGM, Zagreb, 2002.

► Niti jedno područje nije toliko (u)zbunilo akademske krugove i prodrimalo oštre granice humanistike koliko je to učinilo područje kulturalnih studija. Zašto? Već u predgovoru knjige, autor Dean Duda objašnjava kako su kulturalni studiji svojom "pluralnošću uznemirili uvriježene pozicije i odnose među disciplinama" te se okrenuli analizi popularne kulture u postindustrijskom kapitalizmu. Autor knjige je ujedno i voditelj poslijediplomskih kulturalnih studija pri Filozofskom fakultetu, njihov zagovaratelj (ponekad, izgleda, i vražji advokat) i zbog toga, u svakom slučaju, prava osoba za analizu problema kulturalnih studija, kao i proučavanje njihovih ishodišta. Prvo poglavlje *Nadziranje značenja* posvećeno je povijesti pojma kulture, raširenosti njegove uporabe te uvodi čitatelja u problem "multiskurzivnosti" kulture i upozorava na njenu

složenost. Osim toga, autor pojašnjava situaciju u Velikoj Britaniji, kolijevci kulturalnih studija i kulturalizma, kao i situaciju koja je pogodovala premještanju kulture iz "elitističkih oaza" neupitnih vrijednosti prema običnom iskustvu svakodnevice. Iz te skraćene geneze britanskih kulturalnih studija Duda daje obrise one vrste kulture koja je središte interesa kulturalnih studija: "Kultura je obična, društveno locirana i oslobođena elitističke isključivosti, vezana uz sveukupan način života, uz svakodnevne djelatnosti koje također počivaju na određenim vrijednostima i proizvode značenja." Takvo definiranje kulture dovelo je do njene demokratizacije, stavivši pod znak pitanja solidne granice akademskih disciplina. Predmeti istraživanja i analize tako postaju novinske i radijske reklame, popularni časopisi za mlade, ženski magazini, televizijske emisije, popularna glazba, subkulturni životni stilovi ... No, ono što autor naglašava nije samo analiza vrijednosti kulture (obične i svakodnevne), već je naglasak stavljen na političku važnost kulture. Na ovome mjestu Duda citira Johna Fiskea, koji u raspravi o britanskim kulturalnim studijima i televiziji upozorava da pojam "kulturalni" u kulturalnim studijima znači politički te dodaje da su "kulturalni studiji usmjereni na generiranje i cirkulaciju značenja u industrijskim društvima te da su, u biti, marksistički u tradiciji Louisa Althussera i Antonija Gramscija, premda je taj marksizam ponekad sa strukturalističkim, a ponekad s etnografskim prizvukom." Tako autor zaključuje kako kultura nije homogena, niti ona predstavlja sveukupan način života društva u cjelini budući da u njoj postoje različito artikulirani načini života; zakinuti i privilegirani, oni koji su blizu izvora informacija i oni neinformirani, dominantne i podčinjene klase i interesne grupe. Osim toga industrijska kapitalistička društva nisu organske cjeline već klasno, rodno, rasno te politički razvedena društva, a njihovi odnosi su, u pravilu, odnosi moći. Moć u društvu djeluje tako da se interesi dominantne grupe nastoje prikazati kao opći interesi. U kulturi se taj sukob interesa prepoznaje kao sukob oko značenja.

Tako Dean Duda, citirajući Stuarta Halla, upozorava da je kultura bojno polje u kojem pobjedu odnose oni koji nadziru značenja. Sljedeće poglavlje *Hrvanje sa anđelima* upozorava na neke probleme vezane uz kulturalne studije. Primjerice, kulturalnim se studijima zamjera "nedostatak" jedinstvene metodologije. Oni su stasali šezdesetih godina prošloga stoljeća, u trenutcima kada nije postojao dostatan alat za analizu suvremene kulture. Upravo je to razlog zašto je u kulturalnim studijima u opticaju višeglasje diskursa, polifonija metodologija, zato u polje njihova interesa ulaze "popularna kultura, kultura radničke klase, subkulturni stilovi, pitanje nacionalnog identiteta, kolonijalizam i postkolonijalizam, rasa i etičnost, rod i spolnost, politika identiteta, mediji, publika, recepcija, potrošnja, tekstualnost, historiografija, ideologija, znanost, postmoderna kultura, globalizacija, ekologija, kulturna politika, obrazovanje i čitav niz drugih aspekata partikularnih značenja", što vjerujem da u kreativnom pristupu objektu analize nikako ne može biti nedostatak, već samo prednost. Duda se osvrće i na problematiku svojevrstne pomodnosti projekta kulturalnih studija, odnosno na ono što on naziva "krivo srastanje". U počecima kulturalnih studija ono se manifestira u preokračenjima granica tradicionalnih humanističkih disciplina i nekonvencionalnim načinima stjecanja znanja, da bi završno "krivo srastanje", koje je posljedica širenja kulturalnih studija, rezultiralo njihovim brojnim trendovskim oblicima i kopijama, poput američke verzije koja je kulturalne studije pretvorila u institucijsko-analitičku razbibrigu. No postoji i način za utvrđivanje "originala" jer prema Hallu, kulturalni studiji izazivaju promjene na granicama akademskog i intelektualnog života postavljajući nove modele proučavanja te pokušavaju postavljati uznemirujuća pitanja o društvu i kulturi na intelektualno najstroži raspoloživ način. O zakonima na kojima je uspostavljena popularna kultura, o načinima i pristupima na kojima funkcionira te o modelima njene prosudbe kao i o povijesti te djelatnostima Centra za suvremene kulturalne

recenzije

studije Sveučilišta u Birminghamu, (The Centre for Contemporary Cultural Studies, CCCS, mjesta gdje je sve počelo) govori poglavlje nazvano *Otpor kroz teoriju*. Da li, u pomnoj analizi svakodnevice, postoji razlika između narodnog, masovnog i popularnog te kako prisutnost kapitala transformira kulturu? Neki od mogućih odgovora dani su u posljednjem poglavlju *Menocchio u shopping centru*. Zahvaljujući stalnoj mijeni kapitala, Hall je ustvrdio, kako se i popularna kultura preoblikuje. Tako popularna kultura nije isključivo model otpora, niti je ona forma nametnuta odozgo, prije bi se moglo reći da je ona svojevrsni lakmus-papir koji odražava metamorfoze kapitala kroz vrijeme, budući da on disciplinira i ponovo oblikuje kulturalne oblike. Jednako tako, autor daje povijesni presjek analize termina "masovne kulture", od Horkheimera i Adorna, preko Benjamina, pa do "promo-

tora" pojma "masovne kulture" Dwighta MacDonalda, zaključujući kako ona "posjeduje određenu vrijednost za one teorijske pristupe koji u njenoj premreženosti prepoznaju neke strategije otpora." Knjiga, uz bogati popis korištene literature, donosi i odabir kroz uvode, zbornike tekstova, pojmovnike te teoriju i praksu kulturalnih studija, koji služi kao dobar orijentir za one koji žele znati više o tome području. Zašto je ova knjiga bitna onima koje se bave vizualnom kulturom? Možda zbog lakšeg razumijevanja cijelog niza suvremenih fenomena vezanih uz vizualnu kulturu poput problema suvremene umjetnosti koja kod nas nema publiku, činjenice da šest posto ljudi u popularnom kvizu Hrvatske televizije vjeruje kako je gliptoteka mjesto gdje se pohranjuju arhivska vina ili boljeg razumijevanja kritičke, angažirane ili umjetnosti zajednice. Osim toga, neosporna je činjenica da se u

modele i kontekste kulturalnih studija može upisati i suvremena vizualna praksa, a samim tim od vizualnosti, baš kao i kulturalnih studija, valja očekivati neprestano preispitivanje vlastita diskursa, stalno redefiniranje te osjetljivost na političke, ekonomske i društvene uvijete u kojima se određena praksa definira. Valja spomenuti i zadovoljstvo u čitanju *Kulturalnih studija*, vjerojatno i zbog toga jer je riječ o jedinjoj knjizi sa institucijskog popisa literature koja ravnopravno supostavlja citate akademika s citatima grupe *The Clash*. Osjetljivost na domaći kontekst, osim autora, pokazao je i izdavač, shvativši čin kupnje knjige (potrošnje) kao čin sociokulturnog razlikovanja te ponudio konzumentima tri različite naslovnice od kojih svaka otvara grupu pitanja vezanih isključivo uz našu, domaću svakodnevnicu.

→ Leila Topić

□ mogućnost narudžbe prošlih brojeva časopisa život umjetnosti

ŽIVOT UMJETNOSTI
63

2000.
cijena: 25 kn

ŽIVOT UMJETNOSTI
64

2001.
cijena: 25 kn

ŽIVOT UMJETNOSTI
65/66

2002.
cijena: 25 kn

ŽIVOT UMJETNOSTI
67/68

2002.
cijena: 40 kn

pinhead_ured

institut za povijest umjetnosti · institute of art history

A ulica grada vukovara 68 · 10000 zagreb · hrvatska/croatia
T +385 1 61 12 745 F +385 1 61 12 742 E imakarun@hart.hr

sadržaji pojedinih brojeva [HTTP://www.hart.hr](http://www.hart.hr)